

Boekbeoordelingen

Marijke Mooijaart & Marijke van der Wal, *Nederlands van Middeleeuwen tot Gouden Eeuw. Cursus Middelnederlands en Vroegnieuw-nederlands*. [Nijmegen:] Vantilt, [2008] – 224 pp. ISBN 978 94 6004 008 5.

Marijke Mooijaart en Marijke van der Wal hebben een boek geschreven waar al geruime tijd behoefte aan is. Een praktische cursus Middelnederlands en Vroegnieuw-nederlands was al jaren niet meer in de handel en studenten en docenten moesten zich behelpen met gekopieerde syllabi waarin oudere cursussen en eventueel zelfontwikkeld materiaal waren opgenomen.

Het boek van Mooijaart en Van der Wal bestaat uit twee delen: een grammaticadeel en een deel met oefenteksten. Het grammaticadeel bevat tien hoofdstukken waarin de belangrijkste kenmerken van het Middelnederlands en het Vroegnieuw-nederlands aan de orde komen. Na een inleidend hoofdstuk over de oudere fasen van het Nederlands, is er aandacht voor de spelling- en klankvariatie, de nominale flexie, de verbale flexie, negatie, woordvolgordeverschijnselen, speciale syntactische constructies en het lexicon. In de hoofdstukken worden veel voorbeeldzinnen met vertaling gegeven en er staan opdrachten aan het einde van ieder hoofdstuk. De hoofdstukken sluiten af met een eigentijdse tekst waaruit blijkt dat historisch taalverschijnselen nog steeds actueel kunnen zijn.

In het tweede deel staan oefenteksten. Het gaat hier om twintig Middelnederlandse en twintig Vroegnieuw-nederlandse fragmenten met vragen die gekenmerkt worden door een oplopende moeilijkheidsgraad. Doordat de eerste oefenteksten niet al te moeilijk zijn, is het mogelijk om na het bestuderen van de eerste grammaticahoofdstukken al direct met de oefenteksten te beginnen. Het is aantrekkelijk en leerzaam dat de fragmenten tot uiteenlopende tekstgenres behoren. We vinden naast een fragment uit *Van den vos Reynaerde* ook een oorkonde die uitgevaardigd is door de stad Leiden en we treffen naast een fragment van Pieter Corneliszoon Hooft ook een brief aan van Lijsbeth Willems aan haar man Cornelis Janszoon van der Veer, die matroos was op de Rotterdam, een van de schepen van de vloot van De Ruyter.

Dit collegejaar heb ik het boek gebruikt bij mijn colleges Middelnederlands en Vroegnieuw-nederlands aan de eerstejaars studenten Neder-

landse Taal en Cultuur van de Radboud Universiteit te Nijmegen. Ik vind het een uitstekend boek, dat niet alleen inhoudelijk biedt wat het moet bieden, maar ook nog eens aantrekkelijk is vormgegeven. Een enorme meerwaarde bieden de goed-gekozen oefenfragmenten waardoor de studenten de bestudeerde stof uit het grammaticadeel onmiddellijk in de praktijk leren toepassen. De vragen bij de oefenteksten dagen de studenten uit om passages goed te lezen en nauwkeurig te interpreteren. Natuurlijk zijn er ook een paar tekortkomingen. Zo is het eigenaardig en verwarrend dat er bij een oorkonde uit 1299, die als oefentekst gebruikt wordt, een foto van een andere oorkonde uit 1304 geplaatst is. Daarnaast zou het misschien duidelijker geweest zijn als sommige grammaticale zaken die in de lopende tekst genoemd worden ook nog eens schematisch zouden zijn weergegeven. Hierbij denk ik onder andere aan het gebruik van de naamvallen. Voor de gebruikers is het overzichtelijker als bijvoorbeeld de voorzetsels die een bepaalde naamval regeren in een tabel gezet zouden zijn. Verder lijkt het zeker de moeite waard om (een gedeelte van) de oefenteksten plus vragen te digitaliseren. Binnen één werkcollege kun je niet meer dan één oefentekst uitvoerig behandelen. Dat betekent dat maar een beperkt aantal oefenteksten in een collegereeks behandeld kunnen worden. Het zou nuttig zijn als de studenten thuis achter de computer ook met de andere teksten aan de slag kunnen en doormiddel van een computerprogramma respons krijgen op hun antwoorden.

Ook de studenten hebben aan de hand van vragen hun oordeel over het boek gegeven. Over het algemeen zijn ze zeer tevreden over het boek. De structuur van het gehele boek vinden ze over het algemeen helder. Sommige hoofdstukken vinden ze echter wel veel moeilijker en taaiër dan andere hoofdstukken en de uitleg binnen sommige hoofdstukken vindt een aantal studenten een beetje chaotisch. Over het algemeen vinden ze dat het grammaticadeel (woordvolgorde, Vroegnieuw-nederlandse constructies) aan het einde steeds lastiger wordt. Het boek sluit af met een *Verklarende Woordenlijst*. Daar hebben veel studenten profijt van gehad, maar ze zouden het op prijs stellen als, waar mogelijk, ook verwezen zou zijn naar de pagina waar het begrip in het boek behandeld wordt. In het boek wordt gebruik gemaakt van grijze kaders met tekst. Het is de studenten niet duidelijk of bin-

nen deze kaders nu erg belangrijke informatie wordt geboden of dat het meer een soort aanvullende informatie betreft. Vrij algemeen is de kritiek op de vraagstelling bij de oefenvragen. Een vraag als: 'Analyseer de vorm (...) en geef ook de betekenis van de elementen' geeft volgens de studenten te weinig aanknopingspunten voor het beantwoorden van de vraag. Zelf deel ik deze mening van de studenten maar gedeeltelijk. Bij de eerste oefenteksten kan er zeker nog wel wat verwarring ontstaan over de vraagstelling, maar omdat de wijze van vragenstellen vrij uniform is, vermoed ik dat de oplettende gebruiker na een paar oefenteksten toch wel inzicht in de vraagstelling moet hebben gekregen.

Hoewel er dus zeker nog wel wat aan de cursus verbeterd lijkt te kunnen worden, ben ik van mening dat Marijke Mooijaart en Marijke van der Wal een boek hebben geschreven waarmee de basis voor een gedegen kennis van het oudere Nederlands gelegd kan worden. Met hen hoop ik dat het boek een positieve bijdrage zal leveren aan de kennis van het oudere Nederlands en daarmee aan de toegankelijkheid van ons taalgerfgoed.

Margit Rem

Karel Porteman & Mieke B. Smits-Veldt, *Een nieuw vaderland voor de muzen. Geschiedenis van de Nederlandse literatuur 1560-1700*. Amsterdam: Bert Bakker, 2008. [Deel 4 van A.J. Gelderblom & A.M. Musschoot (hoofdredactie), *Geschiedenis van de Nederlandse literatuur*]. – 1054 pp. ISBN 978 90 351 3029 6.

Vrijwel direct na de verschijning is er een stroom van recensies in kranten en tijdschriften op gang gekomen, waarin het vierde deel van de nieuwe literatuurgeschiedenis uitvoerig is besproken. Men blijkt algemeen grote waardering te hebben voor dit boekdeel. Er is ontzag voor de eruditie van de auteurs blijkens de presentatie van zoveel bekende en onbekende schrijvers en dichters uit het tijdperk 1560-1700 en voor de wijze waarop die periode in het boek is verwerkt. Ik sluit me aan bij de algemene waardering en acht het dan ook niet nodig alle punten opnieuw in een recensie te verwerken. Dat maakt de ruimte vrij voor het bespreken van elementen die tot dusver niet of in ieder geval minder aan de orde zijn gekomen.

Tijdens een studiedag op 17 januari 1997 werden de eerste plannen voor een nieuwe literatuurgeschiedenis gesmeed. De Nederlandse Taalunie heeft als initiatiefneemster een verslag

van die bijeenkomst gepubliceerd onder de titel *Veelstemmig akkoord* (Bekkering & Gelderblom 1997). Daarin wordt verslag gelegd van de desiderata die letterkundigen en literatuurhistorici die dag geformuleerd hebben. Een gewichtig punt van overleg betrof de te volgen methode. Er was een duidelijke voorkeur voor een functionalistische aanpak, waarin de literatuur wordt ingebed in de veranderende samenleving. Deze wens hebben Porteman & Smits-Veldt, zoals zij in de inleiding stellen, gehonoreerd door teksten te bespreken in samenhang met gelijktijdige verschijnselen, waarbij gelet werd op verbanden en continuïteit. Niet langer is de individuele schrijver/dichter of tekst uitgangspunt, de omstandigheden waaronder literair werk in de 'lange zeventiende eeuw' aan het licht kon komen, blijkt in veel gevallen vertrekpunt. Hierdoor kon veel aandacht besteed worden aan netwerken en politieke, kerkelijke en sociale factoren. Een mooi voorbeeld van deze werkwijze betreft de beschrijving van de functie die drukkers en uitgevers hebben gehad bij de totstandkoming van teksten. De nog betrekkelijk jonge loot van de literatuurgeschiedschrijving, de boekwetenschap, is op deze manier een wezenlijk onderdeel geworden van de literatuurhistorie. Dat zoeklicht op het boekenbedrijf bracht vervolgens weer met zich mee dat ook vertalingen en vertalers konden worden belicht. Deze verbreding betekent een opmerkelijke verrijking. De Nederlanden worden daardoor op een vanzelfsprekende manier geplaatst in een Europese of nog ruimere context, zoals blijkt uit de vertaling van de Koran door J.H. Glazemaker (p. 629). Bovendien maakte het de weg vrij voor de behandeling van teksten die niet tot de canon zijn gaan behoren, maar die de contemporaine lezers wel veel plezier hebben verschaft.

Een ander punt dat op de studiedag aan de orde werd gesteld (door Schenkeveld-van der Dussen) was vrouwenliteratuur. *Met en zonder lauwerkrans* (1997) moest nog verschijnen, maar het was al wel duidelijk dat aan literair werk van vrouwen in onderwijs en onderzoek ten onrechte gedurende eeuwen hooguit een plaats in de marge werd gegund. De *Lauwerkrans* betekende een uiterst noodzakelijke inhaalslag, maar had als onvermijdelijk gevolg dat vrouwen en hun werk geïsoleerd gepresenteerd werden. Met dit nieuwe handboek is die nadelige positie verdwenen. Alle vrouwelijke dichters en schrijvers uit de periode 1560-1700 die in de *Lauwerkrans* worden besproken en wier werk de drukpers heeft gehaald, hebben een plek gekregen in dit nieuwe vaderland, en niet in een aparte opsomming, maar als vanzelfsprekend

[Algemene informatie](#) | [Aflevering 125-3 \(september 2009\)](#) | [Archief](#) | [Binnenkort in dit tijdschrift](#) | [Richtlijnen voor auteurs](#)

Aflevering 125-3 (september 2009)

ARTIKELLEN

- Mathanja Berger: De queeste en karakterontwikkeling van de held in de Middelnederlandse Floris ende Blancefloer **221-231**
[Abstract](#)
- Feike Dietz: In bonte samenhang. De veelzijdige eenheid in *Triumphus Cupidinus* (1628) **232-252**
[Abstract](#)
- Siegfried Huigen: Kwesties van literariteit en (dis)continuïteit in Nederlandstalige Zuid-Afrikaanse literatuur **253-263**
[Abstract](#)
- Liselotte Vandenbussche: 'Ik heb mijn dag verdroomd, zoo doe ik met mijn leven'. Het estheticisme van H  l  ne Swarth **264-284**
[Abstract](#)
- Erica van Boven: De middlebrow-roman schrijft terug. Visies op elite en 'hoge literatuur' in enkele publieksromans rond 1930 **285-305**
[Abstract](#)
- Carl De Strycker: 'lees van Celan Sommerbericht'. Paul Celan in het werk van C.O. Jellema **306-323**
[Abstract](#)
- Renée van Bezooijen, Charlotte Gooskens & Sebastian K  rschner: Wat weet de Nederlander van de herkomst van Nederlandse woorden? **324-344**
[Abstract](#)

BOEKBEORDELINGEN **90-101**

- Marijke Mooijaart & Marijke van der Wal: *Nederlands van Middeleeuwen tot Gouden eeuw. Cursus Middelnederlands en Vroegnieuw-nederlands* (Margit Rem) **345-346** [PDF](#)
- Karel Porteman & Mieke B. Smits-Veldt: *Een nieuw vadeland voor de muzen. Geschiedenis van de Nederlandse literatuur 1560-1700* (A. Agnes Sneller) **345-347** [PDF](#)
- Rhijnvis Feith: *De ouderdom*, ed. Marinus van Hattum (Jan Oosterholt) **347-348** [PDF](#)
- J.F. Helmers: *De Hollandsche natie*, ed. Lotte Jensen (Jan Oosterholt) **347-348** [PDF](#)
- Michel Dupuis: *Halfdoden en de hemel. Experimenteel zelfonderzoek en surrealiteitsverlangen bij de jonge Harry Mulisch* (Sander Bax) **348-352** [PDF](#)

ONTVANGEN BOEKEN **102**